

Slekt og Data
Forbundet for Norske Museumsvenner
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO – Den norske historiske forening
LMK – Landsforbundet av Motorhistoriske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Arkivforbundet
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening
Norges Linforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Foreningen SKIPET
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening
Norsk Forening for
Luftfartøyvern

Oslo, 5. oktober 2021

Kulturrådet

Immateriell kulturarv på høring

Kulturvernforbundet takker for muligheten til å komme med innspill i prosessen rundt rapportering på status for Norges arbeid med å implementere UNESCO konvensjonen om immateriell kulturarv.

Kulturvernforbundet er paraplyorganisasjonen for de landsdekkende kulturvernorganisasjonene. Vi har i dag 29 medlemsorganisasjoner med rundt 2000 lokallag og 250 000 medlemmer til sammen. Organisasjonene jobber med å ta vare på, dokumentere, formidle, istandsette og videreføre kulturarven vår, i all sin bredde og mangfold, det være seg bygninger, bevegelige kulturminner, håndverkstradisjoner, mat- og drikkestradisjoner, eller slekts- og lokalhistorie. Felles for alle våre medlemsorganisasjoner er at de også ivaretar den immaterielle kulturarven på sine respektive områder. Videreføring av denne unike kunnskapen er en viktig del av deres arbeid.

Generell tilbakemelding om Norges innsats med å ivareta den immaterielle kulturarven

Med en innsats på rundt seks millioner timer i året, er kulturvernorganisasjonene en av de største aktørene på feltet, omtrent på størrelse med museumssektoren. Organisasjonenes innsats er helt avgjørende for å ta vare på kulturarven, videreføre kunnskap og holde våre levende tradisjoner i hevd.

Vår erfaring er at organisasjonenes rolle anerkjennes i veldig ulik grad i de ulike departementene. Klima- og miljødepartementet omtaler det frivillige kulturvernet som selve bærebjelken på kulturvernfeltet, og i Kulturmiljømeldingen fra 2019 var ett av tre nye nasjonale mål at «Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø». Dette er i tråd med Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet (FARO-konvensjonen), som Norge også har forpliktet seg til. Denne konvensjonen bør det også vises til i denne rapporten.

Kulturvernforbundet opplever ikke samme anerkjennelse fra Kulturdepartementet. Departementet har isteden vektlagt ABM-feltets rolle, og fremmet et økt skille mellom det «profesjonelle» og det «frivillige feltet». Vi minner om at organisasjonene har spisskompetanse på sine respektive områder, og at flere av våre medlemsorganisasjoner er akkrediterte UNESCO-rådgivere.

I tråd med sektorprinsippet, har også andre departement ansvar for å ivareta kulturarven innenfor sine respektive områder. Vi opplever stadig at departementene ikke tar dette ansvaret på alvor. Forsvarsbygg sin hogst i Trandumsbogen, som er et fredet område og et av Norges viktigste kulturminner fra andre verdenskrig, er et tydelig og grelt eksempel på dette.

Vi mener det mangler en ambisiøs og helhetlig politikk på kulturarvfeltet, som ser både kulturminner, kulturmiljøer og immateriell kulturarv under ett. Kulturvernorganisasjonene gjør en avgjørende innsats på feltet, og må være en del av denne politikken. Videre bør det være en overordnet politikk som går på tvers av departement og nivåer, med konkrete og forpliktende mål både nasjonalt og regionalt.

For eksempel må det være et mål å sikre gode opplæringstilbud for å videreføre kompetanse på kulturarvfeltet, både i skolen, i høyere utdanning, med lærlingplasser, og med mulighet for arbeid etter endt utdanning. Dette krever en tverrsektoriell satsing, og innsats fra både nasjonale og regionale myndigheter. Fylkeskommunene har en viktig rolle med å sikre tilbud i sine områder, men det må også være et nasjonalt ansvar for å sørge for dette. Det er viktig at dette fremmes som både fremtidsrettet og bærekraftig.

Vi opplever også at kulturarv ikke prioriteres spesielt høyt i Kulturrådet, og anser omtalen på side 17 i rapportutkastet som en bekreftelse på dette:

«Kulturrådets egen strategi for fagadministrasjonen nevner ikke immateriell kulturarv i planen for 2018-2020, men temaet ble nevnt en gang i planen for 2014-2018 under oppgaver og rammer».

Vi mener dette er altfor svakt, og at dette bør adresseres i rapporten. Norge bør ha langt høyere ambisjoner på dette området, med konkrete mål, økte tilskudd til sektoren og økte ressurser internt i Kulturrådet. Vi påpeker imidlertid at de som jobber konkret med dette i Kulturrådet er både dyktige og inkluderende, og at vi setter stor pris på samarbeidet.

Konkrete innspill til rapporten

Vi er glade for at organisasjonenes rolle fremheves flere steder i rapporten, men mener at dette ikke stemmer overens med den politikken som føres, ref. omtalen over. Dette er også tydelig flere steder i rapporten, med manglende beskrivelse av myndighetenes forståelse av, og mål for, kulturvernorganisasjonenes innsats.

Under avsnittet "Momenter nasjonalt: "på side 10 står det for eksempel at «Nearly all of these institutions and organisations receive public funding, be it from state, regional or municipal authorities, either in the form of operating grants and/or individual project grants". Dette er gjentatt under punkt 11.3 på side 69. Dette stemmer ikke. Av Kulturvernforbundets 29 medlemsorganisasjoner, er det kun 1/3 som mottar driftsstøtte. Både Kulturvernforbundet og enkelte av våre medlemsorganisasjoner har fått kutt i bevilgningene de siste par årene, mens flere andre bevilgninger har stått på stedet hvil i mange år. Vi har med andre ord sett en realnedgang i støtten til kulturvernorganisasjonene de senere årene.

Det er også begrensede muligheter for prosjektstøtte fra myndighetene. Dette gjelder blant annet de bevegelige kulturminnene, som inntil nylig ikke har fått noen form for tilskudd. I 2021 opprettet Kulturminnefondet en prøveordning for tilskudd til dette feltet. De fikk imidlertid ingen økte rammer for å ivareta denne satsingen, og det er dermed svært begrenset med midler. Vi skulle gjerne sett at styrking av organisasjonene var et mål i seg selv, som et eget punkt under «Mål» på side 11.

På side 70, som også omhandler tilskudd, spørres det «Do these forms of support prioritize ICH in need of urgent safeguarding? Yes/No: Please explain how this is done or, if not, why this is the case», og her svares det Nei, men at dersom man svarer Ja, så kan det legges til kommentarer. Vi vil her påpeke at mange områder på kulturarvfeltet mangler tilskudd, og at dette utgjør en veldig reell risiko for at både kulturminner og verdifull kunnskap forsvinner.

På side 17, punkt 1.2, svares det både Ja og Nei på spørsmål om «competent bodies for safeguarding specific ICH elements exist in your country?». Dette er et svært tvetydig svar, med henvisning til både frivillige organisasjoner og fagrådet. Her bør det vurderes å si noe om prioriteringen av feltet internt i Kulturrådet, og legges til et mål om å øke ambisjonen og ressursene.

Under punkt 1.3 på side 18, svares det Nei på spørsmålet om Norge har noen “consultative bodies or coordination mechanisms that encourage and support broad and inclusive involvement of communities, groups and individuals in ICH safeguarding and management?”. Vi minner her om at Kulturvernforbundet i flere år har påpekt behovet for en styrket innsats og samordning regionalt, og søkt om tilskudd til dette. Vi mener fortsatt at dette er svært viktig, og vet at dette også etterspørres fra fylkeskommunenes side.

På side 20, under avsnittet om «Research institutions», står det at «Norge har ikke rene forskningsinstitusjoner innen immateriell kulturarv, men dokumentasjonen og forskningen drives av andre institusjoner som museer, språksentre, arkiv, NGOer». Vi minner her om at Statistisk Sentralbyrå (SSB) nå har opprettet kulturarv som et eget statistikkområde, som skal favne hele feltet, herunder organisasjonene.

På side 23 understrekes nok en gang organisasjonenes viktige rolle: «Som tidligere omtalt, utøves vern og videreføring av immateriell kulturarv i Norge hovedsakelig av frivillige organisasjoner som har en selvstendig posisjon i samfunnet..». Avsnittene under er derimot veldig uklare, med en generell omtale av frivillighet i Norge.

Organisasjonene som jobber med kulturvern, bør omtales mye tydeligere i rapporten. Følgende beskrivelse på side 24 er langt fra dekkende: «Organisasjoner innenfor de forskjellige domenene, som de akkrediterte NGOene, og organisasjoner på tvers av domene. Festivaler er viktige møteplasser for videreføring av levende kulturarv. Det er mange initiativer som er viktig for tilhørighet, inkludering og mangfold, for de enkelte minoriteter og for storsamfunnet». Her mangler det en god forståelse av kulturvernorganisasjonenes rolle, oppgaver og innsats, og det er vel nettopp denne kunnskapen som mangler i Kulturdepartementet, og en av grunnene til at rapporten fra Telemarksforskning om det frivillige kulturvernet ble bestilt. Denne rapporten er nå ferdig, og det burde være mulig å hente noe innholdsmessig herfra.

Følgende avsnitt på side 24 bør også utvides: «Eksempler på frivillige organisasjoner er NGOer med ekspertise innen for eksempel håndverk, folkemusikk og folkedans, og muntlige fortellinger». Her kan det for eksempel nevnes at vi har en rekke NGOer som jobber med kulturarv, og at immateriell kulturarv er en del av alle områdene.

Videre er avsnittet oppsummert med et mål på side 24 om å «Videreføre prioriteringen av arbeid med urfolks og nasjonale minoriteters immaterielle kulturarv, jf. Stortingets føringer». Her må det settes mål om styrke organisasjonenes innsats og rolle. Dersom regjeringen ikke har slike mål, er dette en stor og viktig mangel som må adresseres på høyt nivå, og dette bør nevnes i rapporten.

På side 25 beskrives det som en utfordring at det er vanskelig å forstå begrepet immateriell kulturarv. Vi foreslår at dette tas opp med SSB, som nå har etablert kulturarv som et eget statistikkområde.

I rapporten står det også at «I løpet av neste rapporteringsperiode må Kulturrådet arbeide for at museumsstatistikken bedre fanger opp den immaterielle kulturarven. I tillegg kan det legges til rette for annen rapportering av immateriell kulturarv, som arkivstatistikk og bibliotekstatistikk». Nok en gang vektlegges ABM-sektoren, og organisasjonene faller utenfor. Dette er en utfordring. Når det i neste setning står at «Hovedaktiviteten innen immateriell kulturarv i Norge skjer på NGO-nivå», så må jo NGOene være en del av både kartleggingen og satsingen.

Vi støtter organisasjonenes ønske om en hyppigere dialog med Kulturrådet for å følge status på området (monitorere). Vi ber også om at organisasjonene inkluderes når Kulturrådet vil fasilitere møteplasser for erfaringsutveksling innen immateriell kulturarv, som omtalt på side 27.

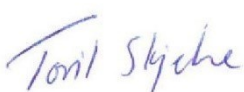
Videre på side 27, bør det være en mer utfyllende omtalelse under avsnitt 2.3 («Do community-based or NGO-based initiatives provide training in ICH safeguarding and management, on an inclusive basis?»). Et alternativ her, er å ta inn et avsnitt om at mangfoldet av kulturvernorganisasjoner, som alle jobber med videreføring av kunnskap, gjennom kurs, dugnader, DKS, samarbeid med universiteter mm. Dette er også omtalt i et eget kulepunkt på side 36.

Under punkt 11.2, side 68, spørres det om “Are there plans designed for safeguarding specific elements (whether or not inscribed on the Lists of the 2003 Convention)?”. Det bør kanskje nevnes her at Riksantikvaren er i gang med arbeidet med å utarbeide bevaringsstrategier.

På side 114 foreslår vi at Kulturminnedagene nevnes som et eksempel på internasjonalt samarbeid. Kulturminnedagene er del av de europeiske kulturminnedagene, European Heritage Days (EHD), som er et initiativ fra Europarådet. Kulturvernforbundet har ansvar for koordinering og markedsføring av dagene, en oppgave som ble delegert til oss fra Kulturdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Kulturminnedagene er Europas største årlige kulturarvfestival.

Avslutningsvis ønsker vi å fremme et forslag om at Norge jobber for å få en plass i UNESCO-komiteen om immateriell kulturarv, slik vi nå har hatt i UNESCO-komiteen for verdensarv. Norge har alltid vært en sterk støttespiller til FN, og en slik rolle vil ikke bare bidra til en økt satsing på feltet her hjemme, men også gi oss mulighet til å gjøre en viktig innsats internasjonalt.

Med vennlig hilsen

Toril Skjetne
Generalsekretær
Norges kulturvernforbund